

Rechtspolitieke aspecten van de volledige proceskostenregeling

IER 2015/54

De Nederlandse proceskostenregeling zoals opgenomen in artikel 1019h Rv lokt tot en met de dag van vandaag discussies uit. Een nieuwe vraag die zich voordoet is of er plaats is voor een hoge proceskostenveroordeling indien slechts een laag bedrag aan schadevergoeding wordt toegewezen. In de Masterfile-zaak (zie elders in dit nummer) besloot het Hof Den Haag tot compensatie van de proceskosten omdat slechts € 35 (!) van de gevorderde € 2.200 aan schadevergoeding was toegewezen. In de zaak tegen de andere geïntimeerden, die appellante Masterfile verloor omdat haar vorderingen geen hogere waarde vertegenwoordigden dan € 1.705, veroordeelde het Hof Den Haag de appellante wél in de volledige proceskosten ad € 14.246,92. Overigens had de appellante dit bedrag niet bestreden (zodat de kostenopgave o.b.v. punt 6d van de Indicatie-tarieven Hoven werd gevolgd). In de Emday-zaak (Rb. Amsterdam 27 maart 2015) oordeelde de Amsterdamse kantonrechter dat, gezien het beperkte bedrag aan toegewezen schadevergoeding (€ 312) in verhouding tot het gevorderde bedrag (€ 25k), de billijkheid zich verzet tegen toewijzing van de werkelijke proceskosten zodat werd uitgegaan van het liquidatietarief. Ik verwijs in dit kader naar de Belgische prejudiciële vragen over art. 14 Handhavingsrichtlijn (zaak C-57/15, United Video Properties Inc. tegen Telenet NV) en meer specifiek de houdbaarheid van een systeem van forfaitaire tarieven. Bij veel zaken waarbij de inbreuk van beperkte omvang is – slechts één of enkele foto's of artikelen worden online geplaatst –, wijst de rechter een laag bedrag aan schadevergoeding toe. Lenen deze zaken zich voor vergoeding van de werkelijke gemaakte proceskosten op grond van artikel 1019h Rv?

Artikel 14 van de Handhavingsrichtlijn dient in feite drie doeleinden (zie ook R. van Vlooten, *Implementatie van artikel 14 Handhavingsrichtlijn: lost in translation?*, in Rake Remedies, Opstellen over handhaving van rechten, naleving van plichten en sanctionering van verkeerd gedrag in het privaatrecht, Boom 2011, p. 231 e.v.). Allereerst het harmonisatiedoel. De richtlijn poogt de onderlinge verschillen tussen lidstaten in de proceskostenveroordeling op te heffen, zodat handhaving (door middel van procederen) in alle jurisdicties even (on)aantrekkelijk wordt. Immers, in alle landen bestaat de mogelijkheid dat de verliezer wordt veroordeeld in de redelijke en evenredige proceskosten. Een tweede is het billijkheidsdoel. De richtlijn beoogt een doeltreffende, homogene en gelijkwaardige bescherming van IE-rechten te bieden tegen inbreuk. Een partij die inbreuk pleegt (of een ander ten onrechte van inbreuk beticht) en de procedure verliest, dient de proceskosten van de procedure te dragen (loser pays/indemnity costs rule). Als dit niet zo zou zijn, zouden partijen met een legitieme IE-claim immers mogelijk afzien van een procedure vanwege de kos-

ten, wat een negatief effect kan hebben op de toegang tot de rechter. Het mes snijdt op dit punt overigens aan twee kanten. Bij bovengenoemde – ik noem het maar even – 'fotostock'-zaken komt het vaak niet tot een procedure omdat particulieren en kleine ondernemers die worden aangesproken, bezwijken voor het dreigement van een procedure met art. 1019h-risico. De toegang tot de rechter is dan toch in het geding.

Een derde doel is preventie. Volgens het standaard rechts-economische beslissingsmodel voor civiele geschiloplossing leidt een verhoging van het proceskostenrisico tot een belemmering van de toegang tot het recht: verwachte netto-opbrengst procedure = (kans op succes x schadevergoedingsbedrag) minus (kans op verlies x proceskosten). Zie B.C.J. van Velthoven & P.W. van Wijck (red.), *Recht en efficiëntie*, Deventer: Kluwer 1997, p. 218. Door het proceskostenrisico te vergroten (men kan immers ook veroordeeld worden in de kosten van de wederpartij) zullen partijen minder snel procederen althans sneller schikken. Daarmee wordt *frivolous* of *vexatious litigation* voorkomen. Aan de andere kant worden rechtshabbenden met een sterke zaak juist weer aangemoedigd om hun recht te halen.

Hoewel het HvJ EU ervan uitgaat dat lidstaten autonoom zijn ten aanzien van nationale regelingen over de proceskosten, gelden naast deze richtlijndoelen tevens algemene Europese beginselen zoals het effectiviteitsbeginsel (nationale handhavingsmaatregelen moeten doeltreffend, evenredig en afschrikwekkend zijn), doeltreffendheid (de nationale procesregel mag de verwezenlijking van Unierecht niet onmogelijk of uiterst moeilijk maken) en gelijkwaardigheid (de regeling moet nationale zaken en zaken met een Unierechtelijke grondslag gelijk behandelen). Zie hierover Vrendenburg in haar artikel in de vorige IER (IER 2015/39).

Met het oog op deze overwegingen zou ik willen pleiten voor meer aandacht voor het 'belang van de zaak' bij de berekening van de toe te wijzen proceskosten ingevolge artikel 1019h Rv. Een partij met een beperkt (financieel) belang dient niet gestimuleerd – of zelfs beloofd – te worden om te gaan procederen door het vooruitzicht op een hoge proceskostenvergoeding. Dat verdraagt zich immers niet met de billijkheidsgedachte en met de gedachte dat voorkomen moet worden dat om elk 'inbreukje' geprocedeerd gaat worden.

De vraag is of bij dit soort 'fotostock'-zaken door de rechters altijd voldoende rekening wordt gehouden met het geringe belang van de zaak. Voor zover kosten worden gematigd lijkt dit vaak voor te komen uit het feit dat de eiser eerst x bedrag vordert en vervolgens slechts een percentage daarvan toegewezen krijgt. Als aanknopingspunt wordt dan in feite gebruikt het feit dat de eisende partij (deels) in het ongelijk is gesteld. De billijkheidstoets biedt echter ruimte voor de rechter om bij een zaak met beperkt belang, ook waar de eisende partij al vanaf het begin af aan een juist schadebedrag

vordert en dit bedrag wordt toegewezen (zodat de eisende partij 100% in het gelijk wordt gesteld), slechts een beperkt deel van de gevorderde proceskostenvergoeding toe te wijzen. Daarmee wordt voorkomen dat er een wanverhouding ontstaat tussen enerzijds het belang van de zaak (en de toegewezen schadevergoeding) en anderzijds de proceskostenveroordeling. Een dergelijke allocatie van proceskosten is te rechtvaardigen vanuit rechtseconomisch perspectief. Ongewenste en inefficiënte gedragingen – zoals het onnodig starten van procedures – worden daarmee ontmoedigd.